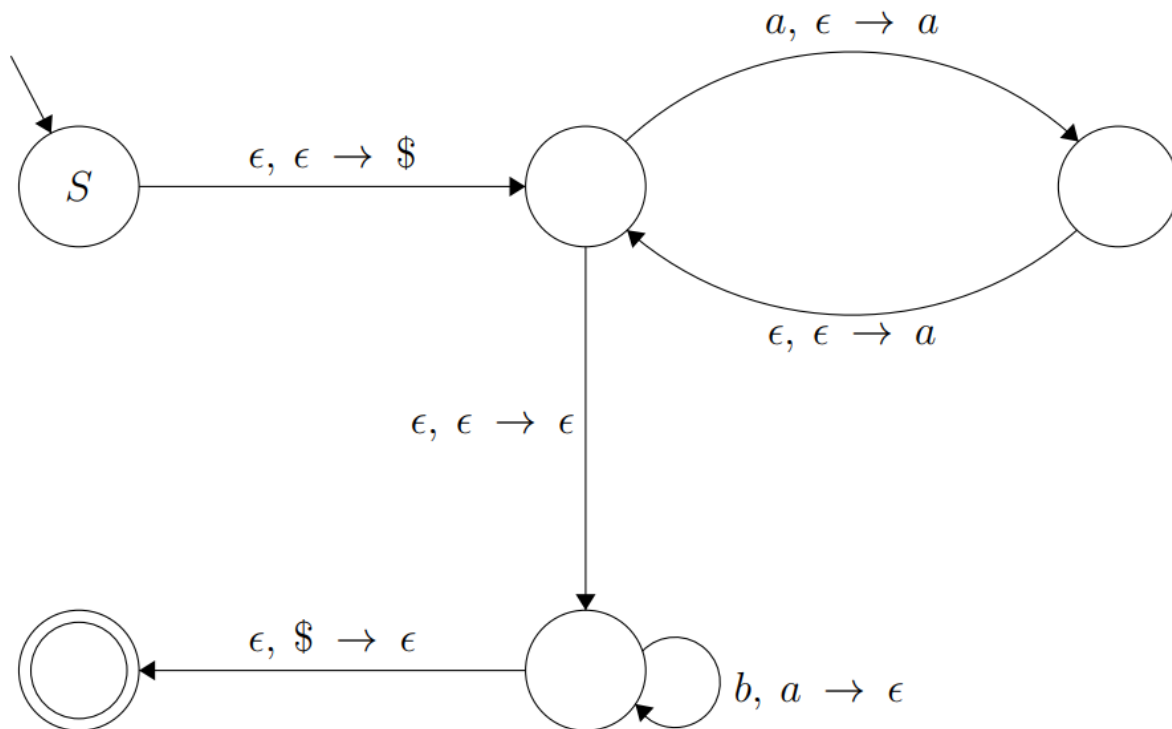

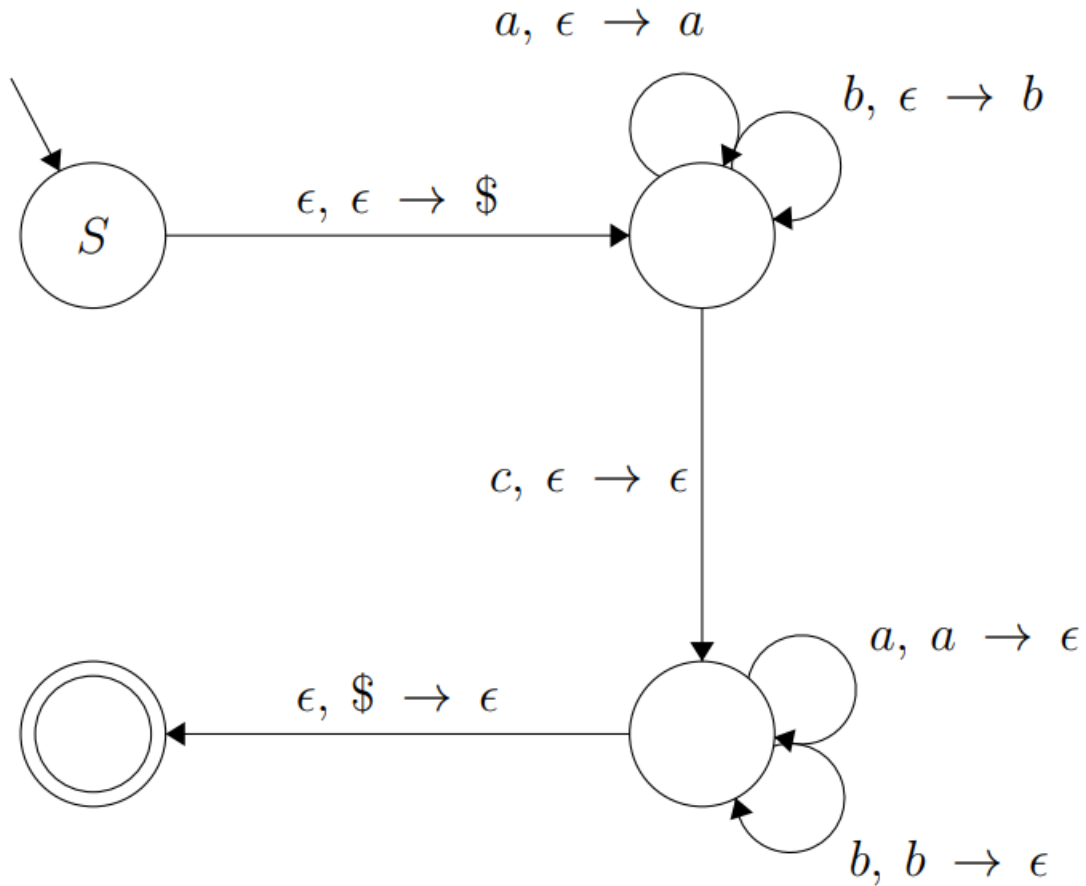
۱. برای زبان‌های زیر PDA بر روی الفبای $\Sigma = \{a, b, c\}$ طراحی کنید

$$L1 = \{a^n b^{2n} : n \geq 0\} \quad \Sigma = \{a, b\}$$

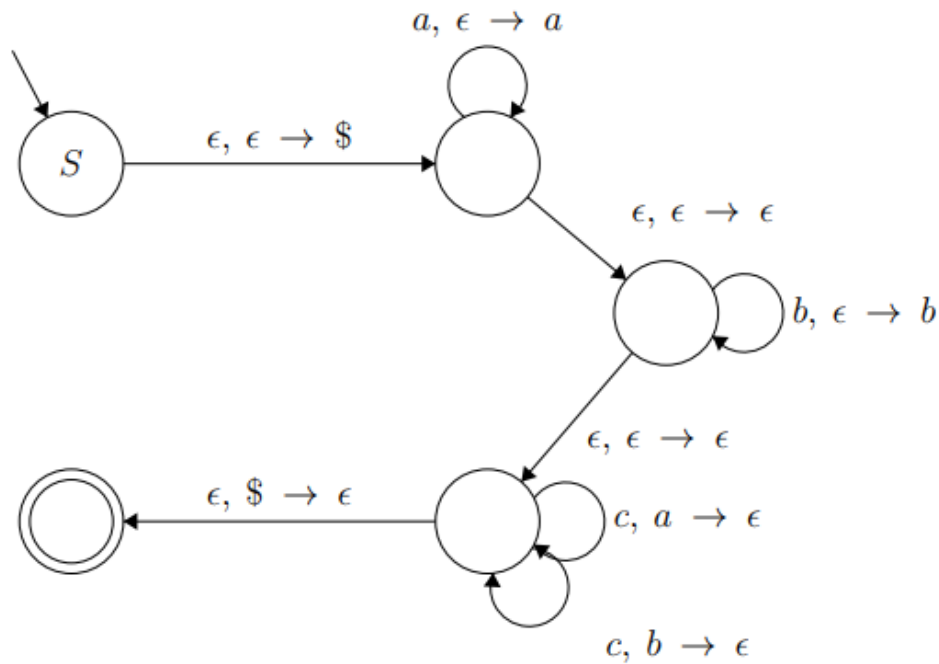
در این شکل، در اول کار به پشته نماد $\$$ را اضافه می‌کنیم تا انتهای آن را مشخص کنیم. سپس، به ازای هر a ای که می‌خوانیم، دو نماد a به پشته اضافه می‌کنیم. توجه کنید که به محض این که یک b دیده شود از یال اپسیلون عمودی باید عبور کنیم. در آن جا، به ازای هر b ای که دیده می‌شود، یک a از پشته حذف می‌کنیم. در اینجا اگر در ورودی a دیده شود، Reject می‌شود. اما اگر پشته خالی شده باشد و نماد $\$$ را ببینیم، به حالت پذیرش می‌رویم. در اینجا هیچ حرفی در ورودی نباید باقی مانده باشد، چون که در این صورت Reject می‌شود. در غیر این صورت، Accept می‌شود. توجه کنید که این موضوع که ما برای هر a دو نماد a به پشته اضافه کردیم و به ازای هر a در پشته یک b می‌خوانیم، معادل شرط این است که تعداد b ها دو برابر تعداد a های داخل رشته ی ورودی باشد.

$$L2 = \{wcw^R : w \in \{a, b\}^*\}$$

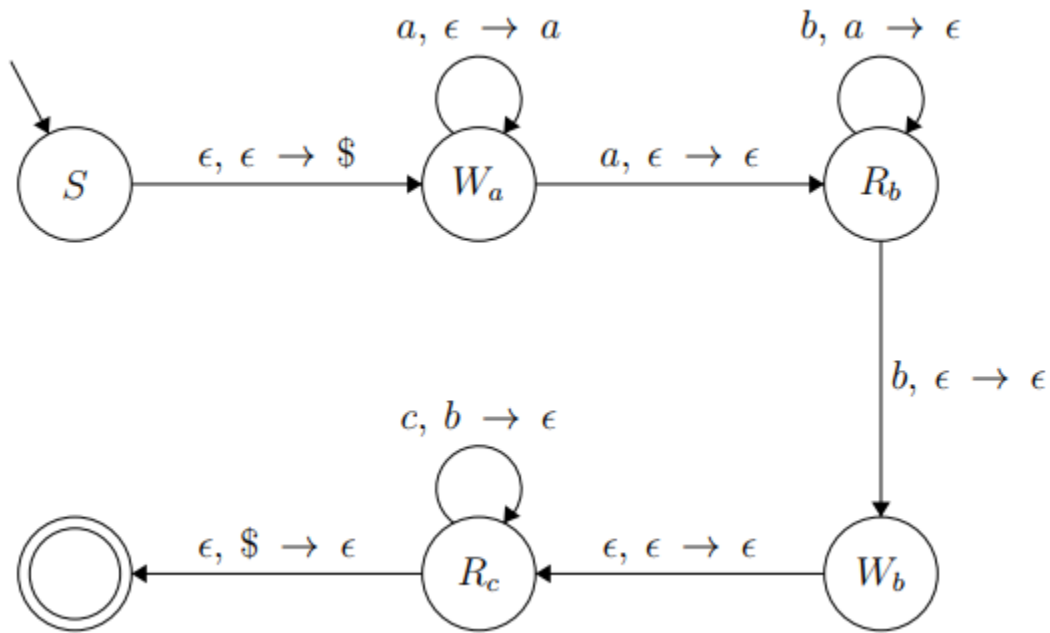
در این شکل، در اول کار به پشته نماد $\$$ را اضافه می کنیم تا انتهای آن را مشخص کنیم. سپس، به ازای هر حرفی که خواندیم، آن حرف را به پشته اضافه می کنیم. به محض این که یک c دیده شود، از یال عمودی به بخش پایینی PDA خواهیم رفت. در بخش پایینی، به ازای حرفی که در اول پشته است، همان حرف را در ورودی می خوانیم. به دلیل خاصیت **Frist in First** **Out** مربوط به پشته، این عمل معادل این است که چک کنیم رشته ی سمت راست c برابر برعکس رشته ی سمت چپ c باشد. در اینجا اگر حرف c ببینیم، یا رشته ای که می بینیم طبق برعکس رشته ی سمت چپ c نباشد، **Reject** می کنیم. چون جایی برای رفتن نخواهیم داشت. در آخر اگر پشته خالی شده باشد و نماد $\$$ را ببینیم، به حالت پذیرش می رویم. در اینجا هیچ حرفی در ورودی نباید باقی مانده باشد، چون که در این صورت **Reject** می شود. در غیر این صورت، **Accept** می شود. همانطور که مشاهده می شود، این همان رفتاری که از زبان L انتظار داریم را از خود نشان می دهد.

$$L3 = \{a^n b^m c^{n+m} : n \geq 0, m \geq 0\}$$

در این شکل، در اول کار به پشته نماد \$ را اضافه می کنیم تا انتهای آن را مشخص کنیم. سپس، به ازای هر a ای که می خوانیم و تا زمانی که حرف b نخوانده باشیم، نماد a را به پشته اضافه می کنیم. توجه کنید که اینجا اگر حرف c در ورودی ببینیم، حتما باید به رأس پایینی برویم. اگر هم حرف b ببینیم حتما باید به رأس میانی برویم. در رأس میانی هم به ازای هر b ای که می خوانیم، یک حرف b به پشته اضافه می کنیم. توجه کنید که در اینجا اگر حرف a ببینیم، ورودی حتما Reject می شود. اگر هم حرف c ببینیم، حتما به رأس پایینی باید برویم. در رأس پایینی هم تا زمانی که بالای پشته نماد های a یا b باشد، از ورودی حرف c را می خوانیم. توجه کنید که در اینجا اگر در ورودی حرف a یا b دیده شود Reject می کنیم. این رفتار ها در مجموع به این معنی خواهند بود که رشته ی ورودی باید حتما تعدادی a پشت سر هم و تعدادی b پشت سر هم باشد. در آخر هم تعدادی c پشت سر هم داشته باشیم. تعداد a های خوانده شده و تعداد آن ها که در پشته هستند برابر هستند. همین خاصیت هم برای تعداد b ها برابر است. به همین دلیل، تعداد c هایی که می خوانیم حتما برابر با مجموع تعداد a ها و b ها است. در آخر اگر پشته خالی شده باشد و نماد \$ را ببینیم، به حالت پذیرش می رویم. در اینجا هیچ حرفی در ورودی نباید باقی مانده باشد، چون که در این صورت Reject می شود. در غیر این صورت، Accept می شود. همانطور که مشاهده می شود، این همان رفتاری که از زبان L انتظار داریم را از خود نشان می دهد.

$$L4 = \{a^n b^{n+m} c^m : n \geq 0, m \geq 1\}$$

در این شکل، در اول کار به پشته نماد \$ را اضافه می کنیم تا انتهای آن را مشخص کنیم. سپس به ازای هر a ای که می خوانیم، یک a به پشته اضافه می کنیم. توجه کنید که در رأس Wa اگر حرف b دیده شود مجبور می شویم که به Rb برویم. اگر هم حرف c دیده شود Reject می کنیم. به محض این که یک b دیده شود و ما در Wa باشیم، به رأس Rb می رویم. تا زمانی که در پشته حرف a بود، حرف اول پشته را حذف می کنیم و حرف b را از ورودی می خوانیم. در زمانی که a های داخل پشته تمام شدند، به رأس Wb می رویم و به ازای هر b ای می خوانیم یک حرف b به پشته اضافه می کنیم. در اینجا، هر موقع حرف c ببینیم به رأس Rc می رویم و به ازای هر b داخل پشته، یک c از ورودی می خوانیم. به دلیل یال عمودی، در این مرحله حداقل یک b باید خوانده

شود و شرط $m > 0$ را برقرار می کند. توجه کنید که به دلیل شکل PDA، هر رشته ای که به فرم $a^* b^+ c^+$ نباشد Reject

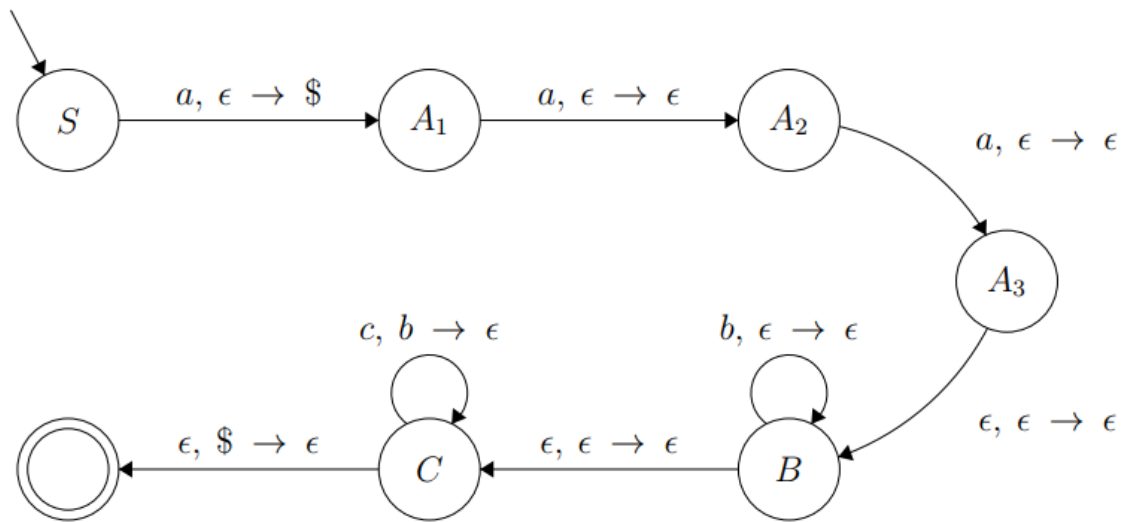
میشود. در آخر اگر پشته خالی شده باشد و نماد \$ را ببینیم، به حالت پذیرش می رویم. در اینجا هیچ حرفی در ورودی

نباید باقی مانده باشد، چون که در این صورت Reject می شود. در غیر این صورت، Accept می شود. چون که ما به ازای هر a

یک b را می خوانیم و به ازای هر b اضافه بر آن ای، یک c می خوانیم، می فهمیم که تعداد b ها برابر با مجموع a و c است. پس

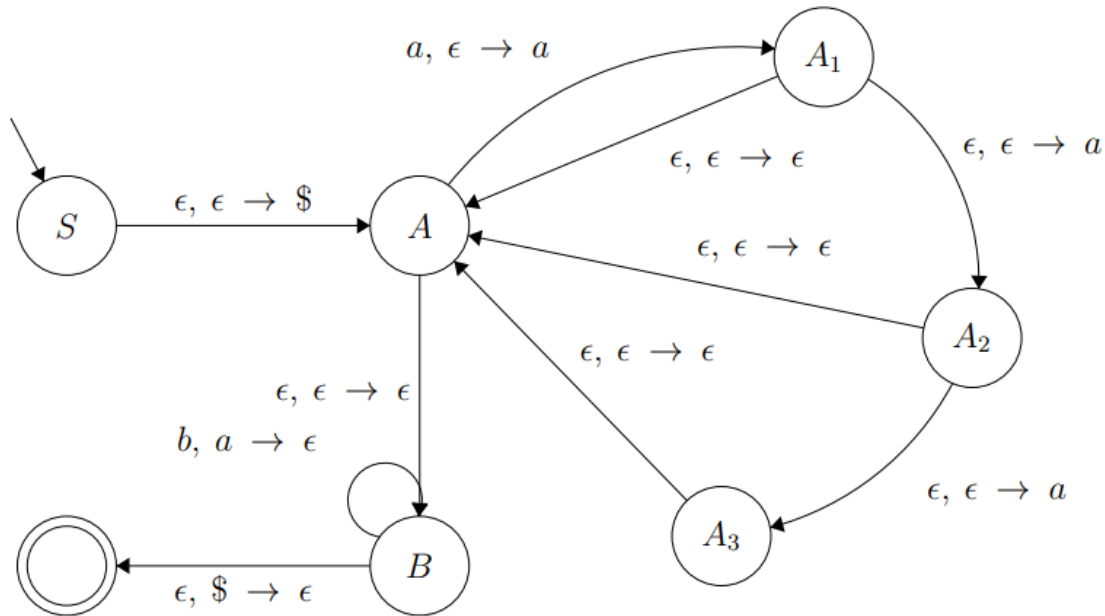
میفهمیم که این PDA همان رفتاری که از زبان L انتظار داریم را از خود نشان می دهد.

$$L5 = \{a^3b^nc^n : n \geq 0\}$$

در این شکل، در اول کار به پشته نماد \$ را اضافه می کنیم تا انتهای آن را مشخص کنیم. در اینجا یک حرف a هم از ورودی می خوانیم. به همین صورت و با فرمت DFA، دو حرف دیگر a از ورودی می خوانیم. توجه کنید که در این سه حرف اول، اگر هر حرفی به جز a در ورودی باشد Reject می کنیم. بعد از خواندن سه حرف a، از رأس A3 خارج می شویم و یک تعداد دلخواه b از ورودی می خوانیم. به ازای هر حرف b، یک حرف b را به پشته اضافه می کنیم. به محض این که یک حرف c در ورودی دیده شود و ما در رأس B بودیم، به رأس C باید برویم و به ازای هر حرف c یک حرف b از پشته را پاک می کنیم. این منطق برابری تعداد b ها و c را تضمین می کند. در آخر اگر پشته خالی شده باشد و نماد \$ را ببینیم، به حالت پذیرش می رویم. در اینجا هیچ حرفی در ورودی نباید باقی مانده باشد، چون که در این صورت Reject می شود. در غیر این صورت، Accept می شود. شکل این PDA به ما نشان می دهد که هر رشته ای که به فرم $a^3b^nc^n$ نباشد Reject می شود. همانطور که مشاهده می شود، این همان رفتاری که از زبان L انتظار داریم را از خود نشان می دهد.

$$L6 = \{a^n b^m : m \geq n + 2\} \quad \Sigma = \{a, b\}$$

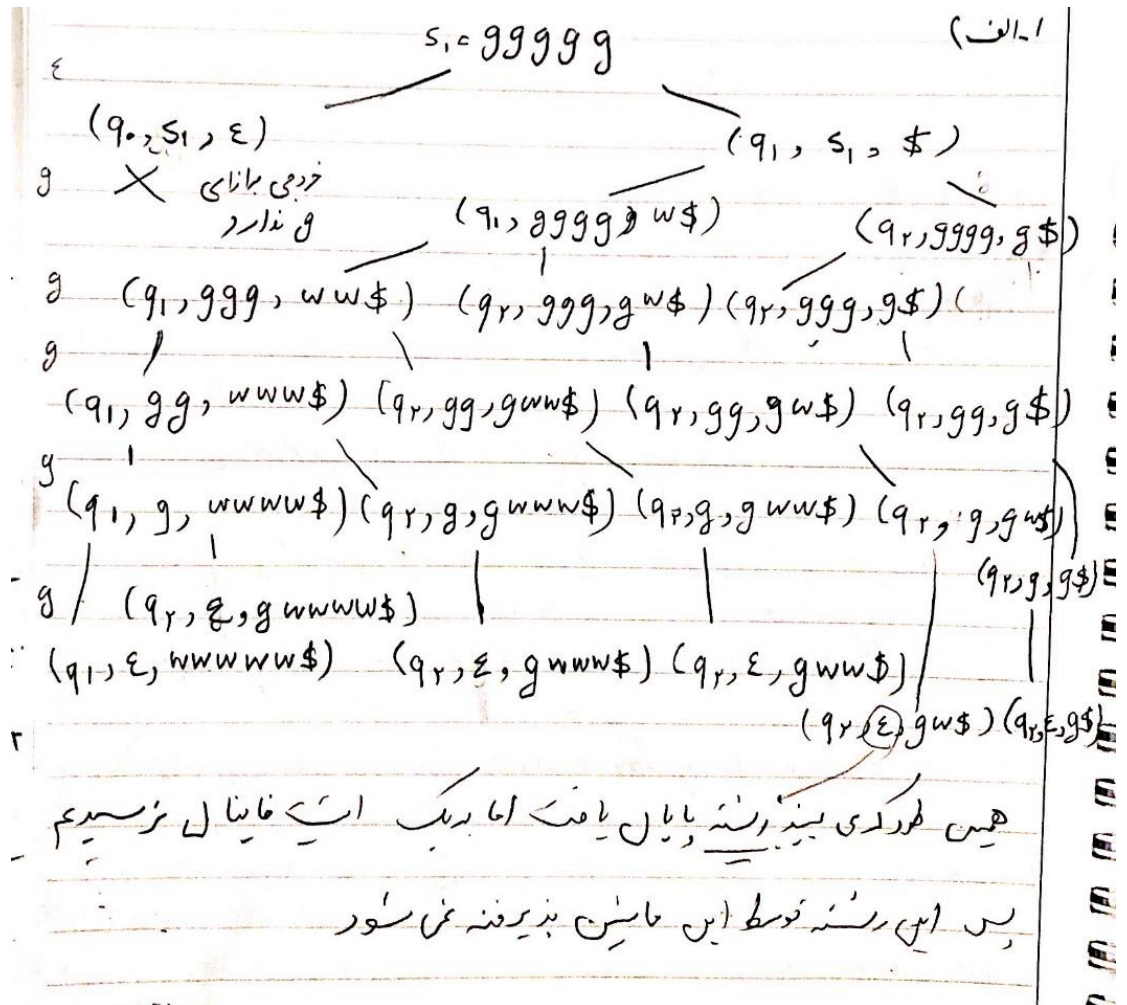
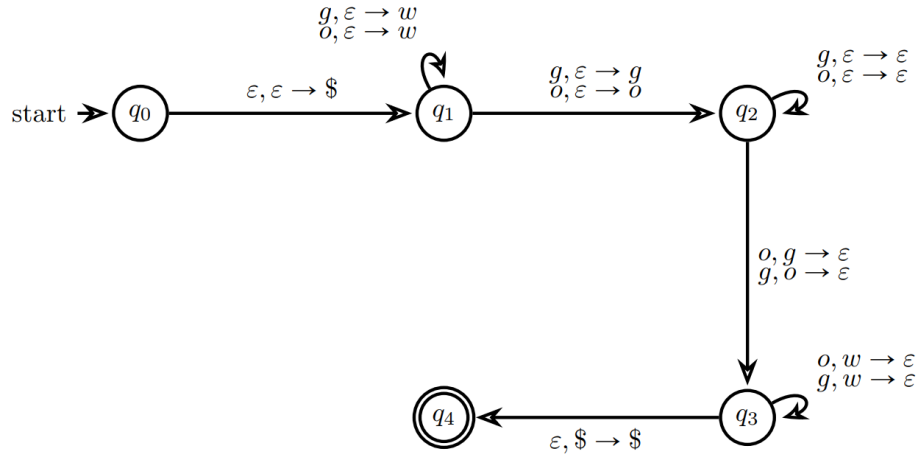

در این شکل، در اول کار به پشته نماد \$ را اضافه می کنیم تا انتهای آن را مشخص کنیم. سپس به رأس A می رویم. در این رأس، هر حرف a ای که دیدیم به رأس A1 می رویم. در اینجا، حداقل یک حرف a از ورودی خوانده ایم و یک a به پشته اضافه کرده ایم. در ادامه، با رفتن به رأس A2، یک حرف a دیگر به پشته اضافه می کنیم و با رفتن به A3 هم یک حرف a دیگر به پشته اضافه می کنیم. درواقع با استفاده از رؤس Ai برای هر a در ورودی حداقل یک a و حداکثر سه a به پشته اضافه می کنیم. درواقع در نهایت با خواندن n عدد a، یک تعدادی بین n و 3n حرف a در پشته خواهند بود. به محض این که یک حرف b ببینیم، باید به رأس B برویم. در این رأس هر b ای که می بینیم را با یکی از حروف a داخل پشته Match می کنیم. به این صورت، تعداد b هایی که می خوانیم برابر با تعداد a هایی خواهد بود که در پشته هست. همچنین توجه کنید که اگر حرف a ای ببینیم ورودی Reject می شود. در آخر اگر پشته خالی شده باشد و a در آن نداشته باشیم، نماد \$ را ببینیم، به حالت پذیرش می رویم. در اینجا هیچ حرفی در ورودی نباید باقی مانده باشد، چون که در این صورت Reject می شود. در غیر این صورت، Accept می شود. همانطور که مشاهده می شود، این همان رفتاری که از زبان L انتظار داریم را از خود نشان می دهد. چون تعداد b هایی که خوانده ایم را برابر با آن تعدادی که بین n و 3n بود قرار دادیم.

۲. یک PDA M و دو رشته $s_1 = ggggg$ و $s_2 = oogggggg$ در اختیار شما قرار گرفته است.

الف. درخت محاسبه نظیر رشته s_1 را به طور کامل ترسیم کنید.

Your PDA M :

۳. ثابت کنید زبان‌های زیر مستقل از متن نیستند. (یک مورد اختیاری)

$$L1: \{a^n b^m : n \leq m^2\}$$

برای اثبات، فرض کنید L مستقل از متن باشد. در نتیجه، می فهمیم که lm پامپینگ برای آن برقرار است. پس یک p برای lm پامپینگ داریم. حال رشته y به $a^{(2p)^*} b^{2p}$ را در نظر بگیرید و آن را به m^2 بشکنید. حال، روی جایی از رشته که wxy قرار می گیرد حالت بندی می کنیم:

(*) w و y هر دو در بخش مربوط به a ها هستند: در این حالت، می فهمیم که اگر رشته $yvwxyyz$ را در نظر بگیریم، فقط تعداد a های آن بیشتر از قبل خواهد شد. پس تعداد a های آن که قبلاً برابر با m^2 بود، الآن بیشتر شده است. پس رشته در زبان نیست که با فرض مستقل از متن بودن در تناقض است.

(*) w و y هر دو در بخش مربوط به b ها هستند: در این حالت می فهمیم که اگر رشته vxz را در نظر بگیریم، فقط تعداد b های آن از رشته y اول کمتر است و تعداد a های آن ثابت مانده است. این به این معنی است که تعداد a های این رشته همان m^2 است، اما تعداد b ها کمتر از m شده است. پس دیگر شرط عضویت در L برقرار نیست که با فرض مستقل از متن بودن در تناقض است.

(*) w و y هم در b ها و هم در a ها تأثیر دارند: در این حالت، فرض کنید که تعداد b ها و a ها در رشته های w و y مجموعاً B و A باشد. می دانیم که $A \leq |wxy| \leq p$ و طبق حالت فعلی، $A, B \geq 1$. پس اگر رشته vxz را در نظر بگیریم، می فهمیم که تعداد b های آن B تا و تعداد a های آن A تا کم شده است. پس داریم:

$$n_a(vxz) = (2p)^2 - A \quad n_b(vxz) = 2p - B$$

طبق نابرابر های مذکور، داریم:

$$n_a(vxz) \geq (2p)^2 - p \quad n_b(vxz) \leq 2p - 1$$

$$\rightarrow (2p - 1)^2 = 4p^2 - 4p + 1 \geq n_b(vxz)^2$$

$$\rightarrow (2p)^2 - p = 4p^2 - p \leq n_a(vxz)^2$$

چون می دانیم که کران پایین $n_a(vxz)$ از کران بالای $n_b(vxz)^2$ بزرگ تر است، می فهمیم که $n_a(vxz) > n_b(vxz)^2$ پس

می فهمیم که vxz در زبان نیست با فرض مستقل از متن بودن در تناقض است.

در نتیجه در کل به تناقض می خوریم و می فهمیم که L مستقل از متن نیست.

L2: $\{a^n! : n \geq 0\}$

رشته $a=a^m!$ را در نظر بگیرید که m اولین عدد بزرگتر از طول تزریق باشد فرض کنیم که زبان مستقل از متن است
هرجوری که تقسیم بندی کرده باشیم $v=a^k$ و $y=a^l$ می باشد پس $w_0=uxz$ طولی برابر $m!-k-m$ دارد که تنها در صورتی در
زبان است که $w_0=j!$ شود اما این ممکن نیست چون $k+l \leq m$ است و $m-k-l > (m-1)!$
پس به تناقض رسیدیم و زبان مستقل از متن نیست.

L3: $\{a^n b^m : n \text{ is prime or } m \text{ is prime}\}$ حل این سوال اختیاری می باشد.

این زبان مستقل از متن نیست. برای اثبات این، فرض کنید L مستقل از متن باشد. همچنین فرض کنید G یک گرامر نرمال
چامسکی برای L باشد که $|V|$ متغیر دارد. رشته ab^q را در نظر بگیرید که q اولین عدد اول بزرگتر از $2|V|+3$ است. درخت
اشتقاق آن را T بنامید. اگر متغیر برگی که پایانه a را ایجاد می کند حذف کنیم، می فهمیم که یک درخت داریم که تعداد بچه
های هر رأس حداکثر ۲ است و حداقل $1 - 2|V|+3$ رأس دارد. پس می فهمیم که در این درخت کوچک تر، یک مسیر داریم که از
ریشه شروع می شود و حداقل $|V| + 2$ رأس در آن دارد. چون ما در کل $|V|$ متغیر داشتیم، می فهمیم حداقل یک متغیر V داریم
که در این مسیر دو بار تکرار شده است و یکی جد دیگری است. پس به شکل مشابه با شکل ۱ می رسم. اگر مثل ایده ی اثبات لم
پامپینگ آن را پامپ کنیم به شکل هایی شبیه شکل ۲ می رسم. اما چون این درخت، رئوسی را داشت که حداقل یک b تولید
میکردند، می فهمیم رشته هایی که پامپ می شوند حداقل یک b دارند. اما ممکن است که a داشته باشند یا نداشته باشند.
فرض کنیم این رشته هایی که با یک عمل پامپ کردن اضافه می شوند، B عدد b و A عدد a دارند. این دو حالت را به صورت زیر
بررسی می کنیم: (توجه کنید که همین دو حالت را داریم، چون کلا یک عدد a در رشته ی خود داشتیم)
 $A = 0$: در این حالت، با هر مرحله پامپ کردن، به رشته ی B عدد b اضافه می شود. اگر این رشته را q بار پامپ کنیم، تعداد b ها
در نهایت برابر خواهد بود با $q = (B + 1)q$ که عددی اول نیست. همچنین، تعداد a ها ثابت باقی مانده است و برابر با یک
است. پس می فهمیم که n_a و n_b هیچکدام اول نیستند و به یک رشته می رسم که باید در L باشد، اما شرایطش را ندارد. پس به
تناقض می رسم.

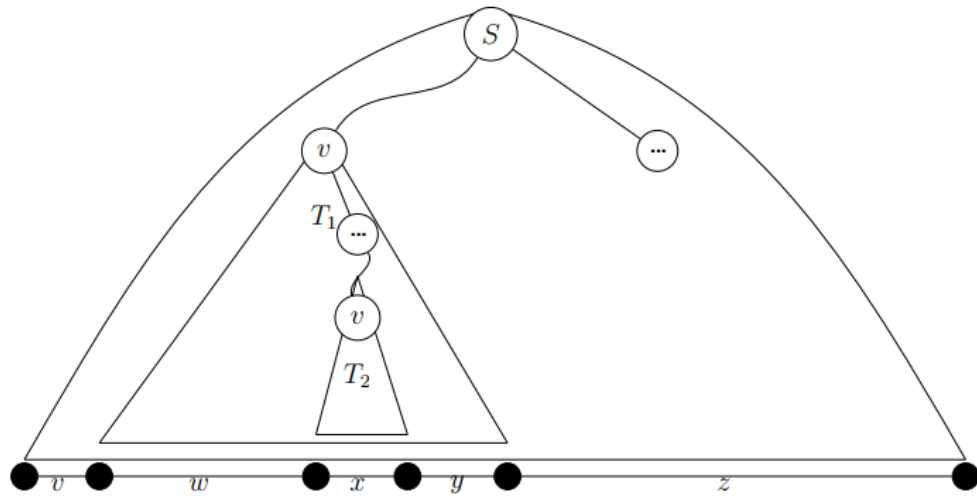
$A = 1$: در این حالت، با هر مرحله پامپ کردن، به رشته ی B عدد b و یک عدد a اضافه می شود. اگر این رشته را q بار پامپ

$$n_b = Bq + q = (B + 1)q \quad n_a = 1 + q \quad \text{کنیم، خواهیم داشت}$$

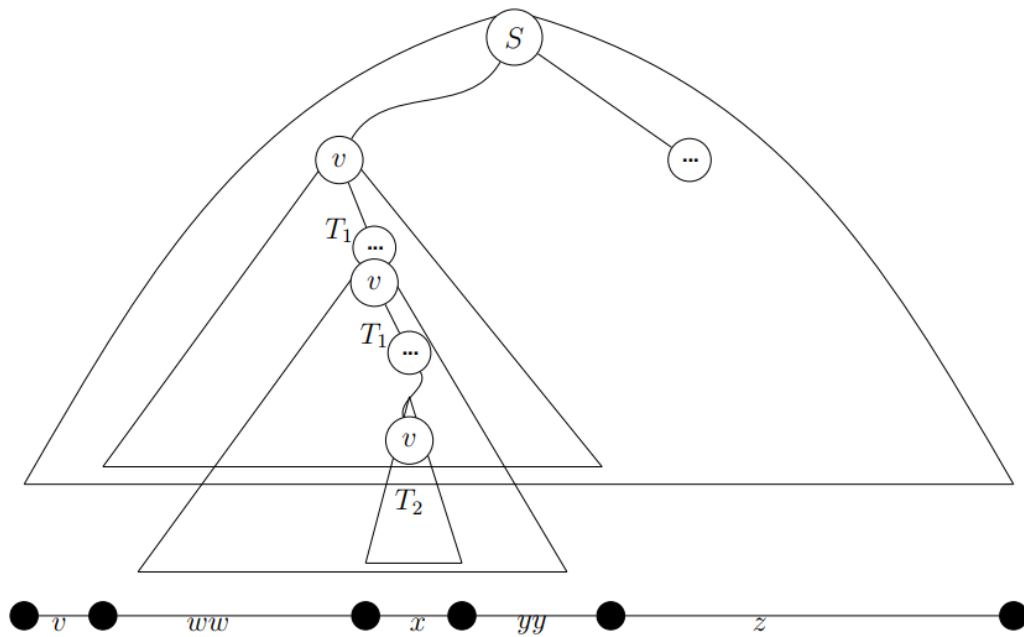
همانطور که مشاهده می کنیم، n_b عددی اول نیست و n_a هم برابر با یک عدد اول به علاوه ۱ است، که می دانیم عددی زوج
خواهد بود. پس می فهمیم که n_a و n_b هیچکدام اول نیستند و به یک رشته می رسم که باید در L باشد، اما شرایطش را ندارد.

پس به تناقض می‌رسیم.

در نتیجه در کل به تناقض می‌خوریم و می‌فهمیم که L مستقل از متن نیست

شکل ۱: درخت اشتقاق مربوط به گرامر G_C . رشته‌هایی که در نهایت توسط هر زیر درخت به دست می‌آیند را هم مشخص کرده‌ایم.

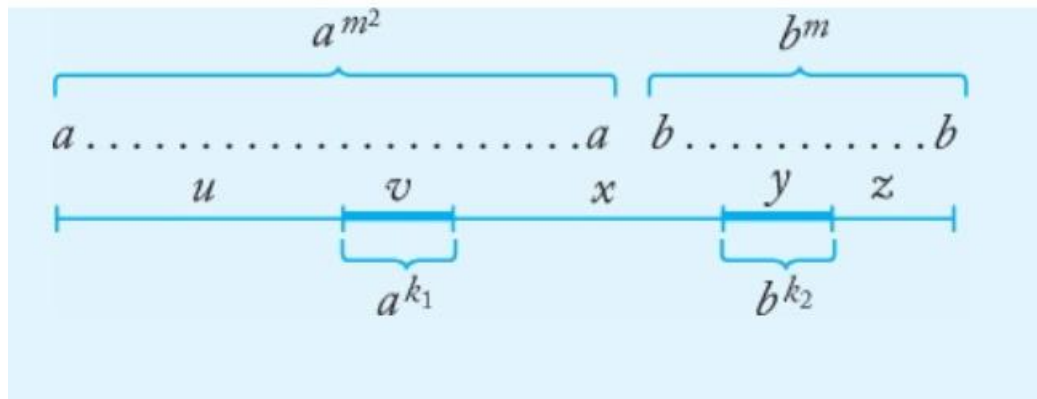

شکل ۲: درخت اشتقاق بزرگ شده با یک بار replace کردن.

L4: $\{a^n b^i : n = j^2\}$

رشته $a^m b^m$ را در نظر بگیرید. برای رسیدن به تناقض چند راه داریم. راهی که فکر بیشتری نیاز دارد در شکل زیر نشان داده شده

است:

i بار پامپ کردن به یک رشته ی جدید با $m^2 + (i-1)k_1$ تعداد a و $m + (i-1)k_1$ تعداد b ختم خواهد شد. اگر برای تناقض

$k_1 \neq 0$ و $k_2 \neq 0$ را در نظر بگیریم، می توانیم i را 0 انتخاب کنیم به همین جهت:

$$(m+k_2)^2 \leq (m+1)^2 = m^2 - 2m + 1 < m^2 - k_1$$

جواب در L نیست. حتی اگر $k_1 = 0$ و $k_2 \neq 0$ یا $k_1 \neq 0$ و $k_2 = 0$ در نظر می گرفتیم باز هم با انتخاب $i=0$ رشته ی

پامپ شده باز هم در L نخواهد بود. پس نتیجه می گیریم که L یک زبان مستقل از متن نیست.

L5: $\{w \mid n_a(w) < n_b(w) \cdot n_c(w)\}$

زبان $L = \{w \mid n_a(w) < n_c(w) \text{ and } n_a(w) < n_b(w)\}$ زیر مجموعه نامتناهی از L_1 است. در نتیجه با اثبات مستقل از متن نبودن L می توان ثابت کرد که L_1 نیز مستقل از متن نیست. حال اگر $s = a^p b^{p+1} c^{p+1}$ در نظر بگیریم، با توجه به لم تزریق و شروط آن vy می تواند شامل a و b باشد. در حالت اول اگر $uv^2 xy^2 z$ را در نظر بگیریم در کمترین حالت تعداد a ها با c ها مساوی است و یا تعداد a ها بیشتر است. در حالت دوم اگر $uv^0 xy^0 z$ را در نظر بگیریم در بیشترین حالت تعداد b ها و یا c ها با تعداد a ها برابر می شود و یا کمتر. در نتیجه L و L_1 مستقل از متن نیستند.

۴. برای زبان های زیر ماشین تورینگ طراحی کنید. (توصیف سطح بالا کفایت میکند). $\Sigma = \{a, b\}$

$L1 = \{w : |w| \text{ is even}\}$

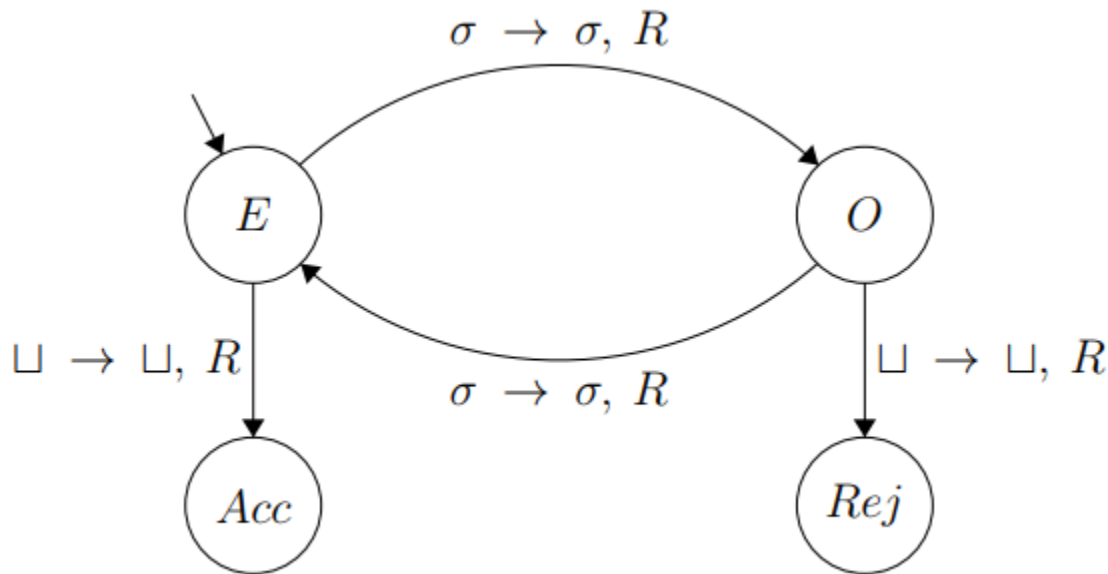
برای چک کردن این موضوع، از ماشین تورینگ مثل یک DFA استفاده می کنیم. این اتومات را در شکل می توانید مشاهده کنید.

در شکل منظور از حرف σ این است که یال مذکور را برای هر σ در Σ کپی کنیم و در نظر بگیریم. منطق این ماشین تورینگ نیز به

این صورت است که تا زمانی که در نوار در حال خواندن ورودی است و به خانه ی خالی نرسیده است، ورودی را بخواند و Head را

به سمت راست ببرد. در اول کار، در حالت E هستیم که مربوط به $|w| = 2k$ است. حالت O نیز مربوط به $|w| = 2k + 1$ است. با

خواندن هر حرف از حالت E به O و برعکس می رویم تا زوجیت ورودی را بتوانیم تشخیص دهیم. در نهایت، اگر در E اگر به انتهای ورودی رسیدیم یعنی ورودی طولی زوج داشته است و آن را می پذیریم. اگر هم این اتفاق در O افتاد یعنی طول فرد داشتیم و باید آن را $Reject$ کنیم. پس این ماشین تورینگ همان رفتاری که انتظار داریم را از خود به نمایش می گذارد و زبان آن همان L است. پس به خواسته ی مسئله رسیده ایم.

$$L2 = \{a^n b^m : n \geq 1, n \neq m\}$$

توصیف سطح بالای این ماشین تورینگ به صورت زیر است:

۱ حرف اول نوار را با یک نقطه $Mark$ می کنیم.

۲ با استفاده از دو حالت و با منطق DFA مانند، چک می کنیم که ورودی به حالت $a+b$ باشد.

اگر نبود، $Reject$ می کنیم.

۳ سپس، به اول نوار بر می گردیم و نقطه ی آن را از حرف اول حذف می کنیم.

۴ به ازای هر a ، به صورت زیگ زاگی آن را با نقطه $Mark$ می کنیم و یک b از سمت راست را هم به همین شکل $Mark$ می کنیم.

اگر b ای پیدا نکردیم و به خانه ی خالی رسیدیم، $Accept$ می کنیم.

۵ به چپ ترین a ای که نقطه ندارد باز می گردیم. (این موضوع را با دیدن اولین a با نقطه تشخیص می دهیم) اگر یک a پیدا کردیم

مرحله ی قبل را دوباره اجرا می کنیم. در غیر این صورت، آنقدر راست می رویم تا ببینیم b بدون علامت ای باقی مانده است یا نه.

اگر بود، Accept می کنیم و در غیر این صورت Reject می کنیم.

این توصیف یک توصیف قانع کننده برای یک ماشین تورینگ است. همچنین چون که a ها و b ها را به صورت زیگ زاگی با هم متناظر کرده ایم، می فهمیم که برابری تعداد آن ها را هم به درستی چک می کنیم. در اول کار هم به کمک یک رفتار DFA مانند فرم کلی رشته را کنترل می کنیم. پس این ماشین تورینگ همان رفتاری که انتظار داریم را از خود به نمایش می گذارد و زبان آن همان L است. پس به خواسته ی مسئله رسیده ایم.

$$L3 = \{w : n_a(w) = n_b(w)\}$$

توصیف سطح بالای این ماشین تورینگ به صورت زیر است:

۱ حرف اول نوار را با یک نقطه Mark می کنیم. در ادامه اگر این خانه را عوض کردیم، نقطه ی آن را نگه می داریم تا همچنان اول نوار مشخص باشد.

۲ به اول نوار می رویم و از آنجا به راست حرکت می کنیم تا اولین حرف a را ببینیم. اگر هیچ a ای ندیدیم، ۳ را اجرا می کنیم. اما اگر به یک a رسیدیم، آن را به X تبدیل می کنیم و ۴ را اجرا می کنیم.

۳ به اول نوار می رویم و از آنجا به سمت راست حرکت می کنیم. اگر حرف b ای دیدیم، رشته را Reject می کنیم. در غیر این صورت و اگر به خانه ی خالی رسیدیم، رشته را می پذیریم و به حالت پذیرش می رویم.

۴ به اول نوار می رویم و از آنجا شروع به راست رفتن می کنیم. اگر به یک b رسیدیم، آن را به X تبدیل می کنیم و سپس ۲ را اجرا می کنیم. اما اگر b ندیدیم و به خانه ی خالی رسیدیم، رشته را Reject می کنیم.

این توصیف یک توصیف قانع کننده برای یک ماشین تورینگ است. رفتار آن به این صورت است که به ترتیب به ازای هر a ، به دنبال یک b می گردد و این دو با هم تناظر می دهد. در صورت تناظر هردو را به X تبدیل می کنند و عملاً از نوار حذف می کند. این روند را تا آنجایی ادامه می دهد که یا a نداشته باشیم و b داشته باشیم، یا b نداشته باشیم و در حال تناظر دادن یک a باشیم، یا همه ی حرف ها را X کرده باشیم. تنها در حالت آخر باید رشته را بپذیریم، چون a ها و b ها با هم در تناظر هستند و تعدادشان برابر است. پس این ماشین تورینگ همان رفتاری که انتظار داریم را از خود به نمایش می گذارد و زبان آن همان L است. پس به خواسته ی مسئله رسیده ایم.